

VAD STYR BARNENS VAL AV LITTERATUR?

En undersökning om flickors och pojkars val av skönlitteratur sett ur ett genusperspektiv.

**Författare: Linda Ahl
Elisabeth Holm**

Handledare: Eva-Lena Haag

Examensarbete 10 poäng

Nivå 41-60p

Lärarprogrammet

**Institutionen för individ och samhälle
September 2005**

Arbetets art: Examensarbete 10 poäng, Lärarprogrammet

Titel: Vad styr barnens val av litteratur? En undersökning om flickors och pojkars val av skönlitteratur sett ur ett genusperspektiv.

Sidantal: 24

Författare: Linda Ahl och Elisabeth Holm

Handledare: Eva-Lena Haag

Datum: September 2005

Sammanfattning

Bakgrund: Enligt forskning så har flickors och pojkars läsning minskat kraftigt de senaste åren. Genom läsningen förstärks språk och läsförståelsen som i sin tur påverkar synen på omvärlden. Det är viktigt att ta reda på vad som intresserar flickor och pojkar för att öka intresset för läsning.

Syfte: Syftet med studien är att undersöka vilka faktorer som påverkar flickors och pojkars val av skönlitteratur och om det finns några skillnader eller likheter mellan flickors och pojkars val.

Metod: Vår empiriska undersökning innefattar intervjuer med halvstrukturerade frågor i skolmiljö.

Resultat: Vi har fått en inblick i flickors och pojkars val av skönlitteratur. Vi har sett att det finns en viss skillnad mellan könen vid bokvalet, där intresset kan styra. Vid undersökningen framkom också att social miljö, utbud av böcker och kamrater påverkar bokvalet. Vårt resultat har också visat att föräldrar har en oerhört viktig roll för att väcka flickors och pojkars läslust.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och frågeställningar	2
Forskningsbakgrund och teoretiska utgångspunkter	3
Genusforskning	3
Litteraturens betydelse	5
Hinder för läsning	5
Föräldrarnas roll	6
Pedagogens roll	7
Flickor och pojkar som läsare	8
Pågående forskning	9
Läroplanerna	9
Metod	11
Undersökningsgrupp	11
Undersökningsmetod	11
Bearbetning och analys	14
Resultat	15
Läsvanor i hemmet och på fritiden	15
Läsvanor i skolan	18
Biblioteksvanor	20
Diskussion	21
Referenslista	
Bilaga	

Inledning

Barns lästid har minskat kraftigt under senare år. Från 1994 till år 2000 har lästiden sjunkit från 32 minuter till 16 minuter per dag (OECD & Statistics Canada, 2000). Vårt intresse för detta ämne väcktes när vi läste en artikel ur Bohusläningen (27/1-05), där de intervjuade en pedagog som arbetade för att främja läslusten och väcka läsintresset. Hon menar att det är viktigt för elever som befinner sig i bokslukaråldern (9-12 år) att läsa många böcker, igenom det får de språk och läsförståelsen.

Som blivande pedagoger tycker vi att flickors och pojkars val av skönlitteratur sett ur ett genusperspektiv är intressant och inspirerande. Med genusperspektiv menar vi idéer, föreställningar, situationer och stereotyper som är förknippade med begreppet kön. Flickor och pojkar kan både inom och utanför det gällande genussystemet inta olika könspositioner, deras agerande beror på de tillfällen och situationer som de råkar på, agerande och beteende är alltid svar på omgivningens förväntningar (Kåreland, 2003). Vi anser att intresse, kön, social miljö, samhälle och utbud av böcker, ska finnas i åtanke i skolan, då vi tror att detta påverkar elevens val av skönlitteratur.

Vi tycker det är viktigt att ta reda på vad som intresserar flickor och pojkar för att öka deras läslust och väcka deras intresse för skönlitteratur och läsning. Läsförståelsen förstärks genom läsning, detta ger i sin tur eleverna en vidgad syn på omvärlden och kunskap om till exempel andra kulturer, empati och inlevelse i andra livssituationer.

Läslusten hos eleverna är ett aktuellt och viktigt område som gäller alla, såväl elever som pedagoger, särskilt viktigt är det för flickors och pojkars utveckling och det lustfyllda lärandet. Vi hoppas med denna undersökning att kunna skapa en vidare förståelse och insikt hos pedagoger, för att uppmuntra och stimulera till ett ökat läsintresse hos flickor och pojkar.

Syfte och frågeställningar

Skönlitteratur kan användas till att förstärka och fördjupa flickors och pojkars förståelse av sin omvärld.

Syftet med vår studie är att undersöka vilka faktorer som påverkar flickors och pojkars val av skönlitteratur.

De frågor som vi baserar vårt arbete på och som vi kommer att undersöka är:

Vilken påverkan har social miljö, intresse eller utbud valet av skönlitteratur?

Vilka skillnader eller likheter kan urskiljas mellan flickors och pojkars val av skönlitteratur?

Genom denna undersökning hoppas vi få större kunskap och förståelse för flickors och pojkars bokval. Önskvärt är också att undersökningen kan hjälpa oss och andra pedagoger till att finna metoder i arbetet med att kunna stimulera eleverna till ett ökat läsintresse.

Forskningsbakgrund och teoretiska utgångspunkter

Det är ett vanligt missförstånd att genus och kön betyder samma sak. Genus är ett begrepp som syftar på de föreställningar som finns om män/manligt och kvinnor/kvinnligt. Det handlar om allt som sker omkring oss i samhället och vad vi gör det till. Kön är det rent biologiska och kroppsliga (Hedlin, 2004).

Vår studie har sin teoretiska utgångspunkt i att genus ses som en princip för social och kulturell kategorisering. Genus är inte något som bara finns av naturen, det är något som vi människor gör något med och det får stora och varierande konsekvenser. Vi måste förstå att det är vi människor som formar vår egen syn på genus, detta ger många olika tolkningar som i sin tur skapar konflikter. Dessa konflikter kan innebära orättvist fördelade könsroller, beslutsmakt och resurser (Thurén, 2003). Det här är ett fenomen som vi vill synliggöra i vår undersökning, genom att utifrån genusperspektivet undersöka flickors och pojkars läsning.

Genusforskning

Folk i allmänhet vill gärna kategorisera flickor och pojkar och tilldela dem typiska könsrollsbundna böcker. Där har skolan en viktig roll i att främja ett mindre könsrollsbundet tänkande.

Forskningen har visat att skolan förstärker genusrelaterade olikheter som eventuellt kan begränsa flickor och pojkar. Kerstin Nordenstam (2003) skriver om hur pojkarna dominerar språkligt över flickorna i skolan. Forskning har visat att pojkar upptar cirka två tredjedelar av den taltid som står till förfogande i klassrummet och flickor upptar en tredjedel. Vid en undersökning som gjordes på en förskola i Danmark där pedagogen var helt övertygad om att hon behandlade flickor och pojkar lika, framkom det att flickorna och pojkarna fick lika många frågor men det var enbart pojkarna som fick en uppföljning av sina svar på frågorna, medan flickorna fick endast en fråga. Resultatet i den här undersökningen visar att pojkar får mer bekräftelse än flickor, som istället får lära sig att vänta i bakgrunden, det vill säga de tystas ner. När flickor och pojkar får lika

mycket taltid uppfattas jämvikten som rubbad. Det kommer sig av den generella uppfattningen att flickor ska vara tysta, denna syn finns i hela samhället (a.a).

Pedagogerna måste bli medvetna om de föreställningar och omedvetna förväntningar som de har på könen. De bör ha ett sådant förhållningssätt i sin yrkesroll att de kan förändra gamla förlegade genusystem. Att arbeta medvetet med detta innebär att reflektera över vardagliga händelser och se samspelet mellan individer (Svaleryd, 2003).

Språkforskaren Tor G. Hultman (1990) skriver om ”den dubbla dolda läroplanen”, i vilken genuskillnaderna visar sig. Han anser att det, utöver den formella läroplanen, finns en ”dold läroplan” i vilken andra regler gäller, det vill säga det som sker i praktiken. Här ska eleven främst lära sig att lyda läraren, vänta på sin tur och så vidare. Men i ”den dubbla dolda läroplanen” menar Hultman att ”den dolda läroplanen” fungerar olika för flickor och pojkar, flickor måste lyda den annars får de påföljder och blir straffade medan pojkar kan bryta mot den utan några påföljder (a.a).

Den allmänna uppfattningen har länge varit att det finns två könsroller i vilka flickor och pojkar invigs i tidig ålder. Robert W. Connell (2003) refererar till en studie som Barrie Thorne gjorde i USA där hon studerade skillnaden mellan flickors och pojkars informella samspel – vilka lekar de lekte, vilka utrymmen de uppehöll sig i, vilka ord de använde och så vidare. Thorne såg att det fanns ett avspänt samspel mellan flickor och pojkar. Flickorna och pojkarna hade inte några stereotypa könsroller, de var inte permanent separerade i olika världar. Hon fann att genuskillnaderna uppstod i vissa situationer och nonchalerades i andra, i och med detta betraktade hon genuskillnaderna som situationella. (a.a).

Som flickor beskrivs i flickböcker så fostras de till ett idealt beteende där de ser könsnormerna som sina egna och lär sig att se till andras behov. Pojkböckerna däremot skildrar i huvudsak en äventyrsvärld där pojkarna utvecklas till ansvarsställande gentlemän. Flickor och pojkar fostras till att följa de allmänna genusföreställningarna, att pojkar ska bli ”riktiga karlar” är eftersträvansvärt medan flickor ska se till andras behov som till exempel ta hand om små barn och sjuka personer (Andrae, 2001).

Litteraturens betydelse

Eleverna måste få se sig själva som läsare, känner de inte ett sådant engagemang kommer de inte att lära sig att läsa. Läsning inverkar positivt på känslor och leder till att det är möjligt att leva sig in i andra människors livssituationer som i sin tur utvecklar empati för andra. I och med detta känner de sig trygga som både läsare och människor. Lärare som visar intresse i sina elevers läsning – genom att till exempel föra läsdagbok, låta eleverna samtala om böcker genom boksamtal, hjälpa elever att välja böcker, rekommendera böcker eller genom att ha ett stort utbud av böcker för att kunna nå alla elever – visar samtidigt ett stort intresse för eleven som människa (Fry, 1985).

Även Inger Norberg (2003b) betonar hur viktigt det är att läsa för att läsningen inverkar socialt och emotionellt på värderingar och förhållningssätt, hon menar att en bok kan förändra ens liv. Böcker kan ge eleverna sociala modeller, förstärka elevernas jagbild och självkänsla. De kan också fungera terapeutiskt i svåra situationer. Skönlitteraturen stöder språkutvecklingen och känslan för språkliga nyanser, eleven lär sig att verbalisera sina tankar och känslor genom läsningen.

Skönlitteraturen är vida överlägsen både facklitteratur och visuella medier då det gäller att ge läsaren förmåga att leva sig in i olika personligheter och levnadsvillkor. Läsaren ges ett utökat språkförråd samtidigt som han/hon blir säkrare på stavning eftersom ofta förekommande ordbilder lätt nöts in i eleven. Vid läsning av skönlitteratur upplever eleven ofta en känsla av avkoppling och spänning, istället för ett stressande krav på studieframgång. Ännu en sak som bör lyftas fram är hur viktig läsningen är för fantasin. Vi skapar egna bilder inom oss och vår kreativitet ökar, det vill säga vi får hjärngympa (Wingård, 1994).

Hinder för läsning

Norberg (2003b) anser att en av orsakerna till den minskade läsningen kan sökas i skolans och bibliotekets knappa ekonomiska resurser, vilka kan leda till att omsättningen och spridningen av böcker inte blir så vid som man skulle önska. Dessutom använder sig skolor av litteratur på olika sätt, vissa skolor avsätter inte så mycket tid till läsning som andra gör.

Även Jan-Eric Gustafsson & Monica Rosén (2004) har i sin forskningsrapport kommit fram till att den minskade läsningen hos elever kan bero på skolans minskade resurser.

En annan orsak kan vara att barn och ungdomar ofta saknar läsande förebilder. Föräldrarna slutar ofta att engagera sig i sina barns läsning när de har lärt sig att läsa själva, barnen får därefter ta ansvar för sin egen läsning. Läsning är en sysselsättning som kräver lugn och ro, detta är något som saknas idag. Barn har allt mer att göra på sin fritid, de är så stressade att de hellre ägnar sig åt mer lättsmälta sysselsättningar än att läsa skönlitteratur (Norberg, 2003b).

Skönlitteraturen verkar sakna betydelse för barnen och detta kan bero på att de inte förstår vad de läser, de kan inte läsa mellan raderna, förstår inte liknelser, abstrakta begrepp, satir eller ironi. Koncentrationsförmågan räcker inte till för en hel bok där meningarna är långa och mer invecklade än i till exempel serietidningar (a.a).

Föräldrarnas roll

Norberg (2003b) nämner att forskning har visat vilka stora fördelar barn har när de ska lära sig läsa, om deras föräldrar har läst mycket för dem när de var små. Om barnen har fått mycket högläsning, så har de oftast också ett stort utbud av böcker hemma. De får uppleva att deras föräldrar kan njuta av en god bok och läsningen blir en självklarhet för dem. Högläsningen utvecklar barnens ordförråd och det blir lättare för barnen att sedan själv lära sig att läsa det skrivna språket. Föräldrar måste bli medvetna om hur viktigt det är att barnen får högläsning redan i tidig ålder för att förebygga svårigheter vid läsinlärning (a.a).

Anne-Marie Körling (2003a) menar att föräldrar överger barnen om de slutar läsa för dem när barnen har knäckt läskoden. Det är just då som barnen förstår vad läsning är och behöver gott om läsande förebilder för att hålla lusten till läsning vid liv, därför bör högläsningen bli intensivare och ske oftare.

Lennart Grosin (2001) skriver om hur viktigt det är att föräldrar pratar positivt om och är intresserade av skolan. Han menar att läsningen är den viktigaste färdigheten i skolan, att man ska ha mycket böcker hemma och barn lär sig bättre om föräldrar läser för dem ur böcker som de själva har valt. Han menar också att det är viktigt att gå till biblioteket och låna böcker redan när barnen är små och uppmana dem att fortsätta med detta även när de kan gå dit själva.

Pedagogens roll

För att kunna hitta rätt bok till eleverna måste pedagogen ha kunskap om eleven och dess mognad, läsförmåga, intressen och erfarenheter. Pedagogen måste också ha kunskap om böcker, därför bör pedagogen själv läsa den litteratur som finns till förfogande åt eleverna (Nilsson, 1991). Kristin Hallberg (1993) anser att pedagogen ska tänka på att spegla både flickors och pojkars tankar och världar i den litteratur han/hon väljer, det är viktigt att bryta det typiska mönstret av flick- och pojkböcker.

En pedagog bör också ha kunskap om sina egna genusföreställningar och vilken betydelse de har i arbetet med eleverna. Han/hon bör förstå hur olika människor tänker och hur detta tänkande kan påverka i olika situationer.

Forskare inom barnpsykologin menar att man ska se till elevens kompetens hellre än dess brister. Eleven har rätt till att få befinna sig där han/hon är och har rätt att få känna sig duglig och värdefull. För att göra undervisningen lustfylld bör vi börja där eleven känner sig säker och trygg och utgå ifrån där eleven befinner sig (Körling, 2003b).

Viktigt är att bidra till elevens självförtroende och hjälpa honom/henne att utveckla en positiv självbild, genom att uppmuntra både enskilt och i klassen. Utan självförtroende kan eleven inte se sig själv som en god läsare (a.a).

För att väcka elevernas läslust är det viktigt att pedagogen ger tid för fri läsning, där de får läsa egenhändigt valda böcker från till exempel biblioteket eller hemifrån. Pedagogen kan också skapa läsutmaningar för klassen, utifrån elevernas individuella förutsättningar. Exempel på detta kan vara att eleverna skriver upp alla boktitlar som de har läst på en papperslapp, dessa lappar ska sedan räckas runt hela klassrummet. Eller att pedagogen utlovar en speciell belöning som eleverna själva har fått vara med och bestämma, efter att hela klassen har läst ett visst antal böcker (Norberg, 2003a).

Monica Nilsson (2003) påpekar att pedagogen ska se skolbiblioteket som ett pedagogiskt centrum där stadsbibliotekarien och läraren ska ha ett stort samarbete. Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk roll som ett informationscentrum.

Flickor och pojkar som läsare

Den så kallade bokslukaråldern inträffar när eleverna befinner sig i åldern 9-12 år. Detta är en åldersgrupp som läser mer än andra åldersgrupper enligt statistiska undersökningar. Både pojkar och flickor provar sig fram bland olika genrer (Wåhlin, 1994).

Enligt Eva Fylking (2003) är detta en period då elever läser det mesta och provar sig fram. Det är mycket viktigt att eleverna läser regelbundet, gärna tjugo minuter per dag, det absolut viktigaste är att läsningen ska vara "kul". Genom att läsa mycket får eleverna språket och läsförståelsen.

Undersökningar visar att flickor läser mer skönlitteratur och blir därmed mer verbala och får ett större ordförråd än pojkar. Pojkarna föredrar serier och facklitteratur framför skönlitterära berättelser. Empati förknippas mer med flickor än med pojkar, denna förmåga till inlevelse behöver ökas hos pojkar (Graumann, 1998). Flickorna anses vara tysta och snälla i skolan medan pojkarna ofta är högljudda och pratsamma och får en större uppmärksamhet från vuxna. Självförtroendet hos flickorna behöver stärkas genom till exempel mer uppmärksamhet från vuxna, för att de ska våga tala för sig och göra sina röster hörda (Graumann, 2000).

En stor anledning till att flickor läser mer än pojkar kan vara att de har fler läsande förebilder genom till exempel sina mödrar, forskning har visat att kvinnor läser mer skönlitteratur än män. Flickorna väljer att läsa ur ett bredare sortiment och har lättare att ta till sig traditionell pojkläsning än vad det är för en pojke att läsa en traditionell flickbok, pojkar anser dessutom att det är omanligt att läsa. Gemensamt är dock att allt färre barn läser böcker nu. För att stoppa den trenden krävs en satsning på läsning av skönlitteratur för alla i skolan. Läsvanor grundas i tidig ålder (Norberg, 2003b).

Flickornas bokval styrs oftast av spänning, underhållning och kunskap om omvärlden. De tycker också att de får hjälp med personliga problem och att de utvecklar sitt språk genom att läsa skönlitteratur. Flickorna kan läsa om både kvinnliga och manliga huvudpersoner, de vill också gärna läsa om starka kvinnliga förebilder.

Pojkarna läser vanligtvis om äventyr, krig, spänning, action, rysare, deckare, humor, överlevnadslitteratur, science fiction och sport. Pojkarna vill läsa om manliga huvudpersoner som är skrivna av manliga författare (Norberg, 2003b).

Pågående forskning

Ett forskningsprojekt som pågår nu och som leds av docent Lena Kåreland heter "Genusperspektiv på barn- och ungdomslitteratur i skolan". Detta projekt pågick under perioden 2002-2004, och ska tryckas i en antologi som utkommer hösten 2005. I detta projekt tas frågor upp som handlar om hur flickor och pojkar tillskrivs olika egenskaper i litteraturen, om de uppträder på olika sätt och hur de reagerar inför svårigheter och konflikter. Andra aspekter som tas upp är hur litteraturen behandlas i skolan, hur lärare och elever tolkar litteraturen, om genusaspekter har något betydelse vid lärarnas val av litteratur och hur könsuppdelad elevers läsning är idag.

Detta projekt är angeläget med tanke på de rapporter som har kommit från bland annat OECD & Statistics Canada (2000) och Gustafsson & Rosén (2004), att bokläsningen har minskat bland barn och ungdomar. Många barn och ungdomar är negativa till läsning, TV-tittandet har ökat markant på bekostnad av läsningen.

Kårelands projekt kan bidra till att ge ökad kunskap om hur flickor och pojkar framställs i modern skönlitteratur och det kan också visa om och hur skönlitteraturen har förändrat sin framställning av flickor och pojkar i samband med samhällets utveckling. Det kan även bidra till att förbättra metoderna för litteraturens roll i skolundervisningen.

Läroplanerna

I den tidigare läroplanen, Lgr-80 (*Läroplan för grundskolan. Allmän del: mål och riktlinjer, timplaner, kursplaner*) står det att skönlitteraturen ska uppmärksammas särskilt och litteraturläsningen i skolan och i hemmet ska skapa ett bestående bok- och läsintresse. Den här läroplanen är mer detaljerad och specificerad, jämfört med den nuvarande läroplanen, Lpo-94 (*Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*). I Lgr-80 fick pedagogerna mer klara instruktioner om vilka mål som skulle nås, där fanns också tydliga metoder om hur de skulle nås. Det gjorde att pedagogerna var mer styrda i sitt arbete. I Lpo-94 ges möjlighet till en friare tolkning av hur målen ska uppnås. Rektorer och pedagoger har fritt utrymme att tolka de nationellt utformade målen och överföra dem till en lokal arbetsplan. Här uppstår det egna tankar om det som är allmänt formulerat, dessa tankar är viktiga för att det formulerade ska bli realistiskt på ett bra sätt. Genom de lokala arbetsplanerna har mötet

mellan livserfarenheter och skolkunskaper fått nya växtvillkor. De lokala läroplanerna kan på grund av detta skiljas åt från skola till skola på grund av att pedagogerna har olika livserfarenheter och synsätt på tolkningen av läroplanen (Tiller, 1999).

Det är viktigt att skolan värnar om sitt ansvar att oberoende av könstillhörighet låta eleverna prova på olika sorters skönlitteratur.

”Skolan skall aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan och de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. Den ska ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla förmåga och intressen oberoende av könstillhörighet” (Lpo-94, s. 6).

Kursplanen i svenska säger att språket och litteraturen är ämnets centrala innehåll och har en stor betydelse för den personliga identiteten. Skolan ska i sin undervisning i svenska sträva efter att eleven utvecklar sin fantasi och lust att lära genom att läsa litteratur samt gärna läsa på egen hand och av eget intresse. Litteraturen ger gemensamma upplevelser att reflektera och tala om, eleverna får här tillgodose sitt behov att uttrycka vad de känner och tänker. Det ingår också i ämnet att beakta genusperspektivet, det vill säga att förutsättningarna för utvecklingen av språket måste vara lika gynnsam för båda könen. Genom litteraturen får eleverna en djupare förståelse för sin omvärld, där de får lära om andra kulturer och olika livssituationer. Eleverna får en ökad empati och förståelsen för andra ökar, de får en ökad insikt för det som är annorlunda och de kan skapa sig motbilder för till exempel mobbning och rasism (Kursplan Svenska, 2000).

Metod

Här följer en presentation och beskrivning av metod och tillvägagångssätt vid vår empiriska undersökning, som bygger på en kvalitativ metod med halvstrukturerade intervjuer.

Undersökningsgrupp

Vår undersökningsgrupp bestod av tolv elever ifrån två olika skolor. Eftersom syftet har varit att undersöka flickors och pojkars läsvanor tyckte vi det var viktigt att ha med lika många flickor som pojkar. Undersökningen genomfördes i årskurs 2 då eleverna befinner sig i början av bokslukaråldern som innefattar elever mellan 9 och 12 år, i denna ålder läser de mycket och regelbundet, de är mottagliga och intresserade av det mesta. De flesta elever i denna ålder är bokläsare eller rent av storkonsumenter av litteratur (Wåhlin, 1994). Vår undersökningsgrupp är i början av bokslukarålder då eleverna ännu inte har befast sin läsförmåga. Detta såg vi inte som ett hinder eftersom vi var ute efter att undersöka vilka faktorer som påverkar valet av litteratur. Alla elever läser på ett eller annat sätt, det finns alltid något som påverkar valet av den litteratur de sätter i sina händer.

Undersökningsmetod

Till vår undersökning valdes intervjun som metod, vi ansåg att vi lättare kunde få en bra kontakt med respondenterna och det fanns en större chans att få ta del av deras tankar. Vid denna metod får man en helhet av respondenten genom till exempel tonfall, gester, ansiktsuttryck och kroppsspråk. Jarl Backman (1998) menar att kvalitativa metoder ger fler möjligheter till tolkning och analys. Vi anser att genom intervjuer får man en personlig kontakt och en bättre förståelse av ämnet och hur eleverna upplever sin situation. Om man lyckas att skapa en god kontakt med de intervjuade eleverna, är chansen större att de delar med sig av sina tankar och man får ett mer nyanserat resultat. Andra aspekter man bör tänka på vid en barnintervju är att välja en lugn och bekant plats, för att de ska klara av att hålla koncentrationen och intresset för intervjun uppe. Det är viktigt att hålla ögonkontakt, respektera eleven och dess känslor och lyssna

intensivt på vad eleven har att säga. Därför bör intervjuaren sitta mitt emot eleven för att få en bra samtalssituation. Intervjuaren bör vara väl förberedd med material som till exempel bandspelare och kunna frågorna utantill för att inte släppa kontakten med respondenten. Man bör välja en tidpunkt på dagen för intervjun då eleven inte känner sig stressad, uttröttad eller hungrig, intervjun bör heller inte vara för lång eftersom risken är stor att eleven tappar intresset. För att skapa en god samtalssituation bör man berätta för eleven vad intervjun ska handla om och varför intervjun sker (Doverborg, Pramling, 2000).

En svaghet med att intervjua elever i de lägre åldrarna kan vara att eleven ibland inte vill svara på en viss fråga, eller inte kan svara på grund av att han/hon inte har någon kunskap eller erfarenhet av just den frågan. En annan svaghet som kan förekomma är att eleven plötsligt inte orkar mer. Att bli intervjuad är ansträngande och detta måste accepteras, då får man kanske fortsätta en annan dag och då kan det bli svårt att börja om.

Styrkan med att intervjua elever i de lägre åldrarna kan vara att de gärna vill bli intervjuade, det förekommer så sällan och de upplever det som roligt och spännande att få gå ifrån och få en vuxens totala uppmärksamhet (Doverborg, Pramling, 2000).

Detta fick vi själva erfara när vi skulle intervjua eleverna, alla ville bli utvalda för en intervju. En av pedagogerna ville gärna att vi skulle intervjua alla elever för att ge dem den erfarenheten, på grund av tidsbrist kunde vi tyvärr inte genomföra detta. De som blev intervjuade kände sig utvalda och tog uppgiften på stort allvar. De elever som inte blev intervjuade blev till en början besvikna, men det gick snart över och istället var de nyfikna på att av sina intervjuade kamrater få reda på hur det hade gått till.

Vår empiriska undersökning innefattar halvstrukturerade intervjufrågor (se bilaga 1) med följdfrågor i skolmiljö. Vi fick relativt uttömmande svar i de frågor vi ville undersöka, något negativt med den halvstrukturerade intervjun var att följdfrågorna blev olika från fall till fall på grund av att respondenternas svar kunde tolkas på olika sätt. Detta gjorde att vissa uppgifter inte kunde jämföras med alla respondenters svar. Fördelen med en halvstrukturerad intervju jämfört med en ostrukturerad intervju är att

den ger en större garanti för att få svar på de frågor som man vill undersöka. Dessutom blir datainsamlingen lättare att tolka och analysera (Backman, 1998).

Vi började vår undersökning med att lämna ut en förfrågan till föräldrarna i de två klasserna, där vi bad om tillstånd att intervjua deras barn. I vår förfrågan framkom undersökningens syfte och vår anledning till att göra denna undersökning. Förfrågan lämnades ut i god tid innan intervjuerna skulle göras så att föräldrarna skulle kunna lämna sitt samtycke. De flesta var positiva till detta, endast en förälder svarade nej samt ett par stycken uteblev med sitt svar.

I samråd med klasslärarna lottades sedan vår undersökningsgrupp ut, 3 flickor och 3 pojkar ifrån varje skola, sammanlagt har vi intervjuat tolv elever. Denna lottning gjordes för att alla skulle få en chans att bli intervjuade. Eleverna upplevde detta som spännande och ville väldigt gärna bli intervjuade.

För att få ett bra samtal och en ömsesidig respekt vid intervjun anser vi att respondenten, i detta fall eleven, känner sig trygg i intervjumiljön. Därför satt vi i lokaler i skolan som är välkända för eleven, där det bedrivs daglig verksamhet. En annan fördel är också att eleven och intervjuaren är kända med varandra. Därför valde vi att besöka skolan ett par gånger för att bekanta oss med eleverna och skolmiljön innan det var dags för intervjuerna. Detta såg vi som en fördel när vi gjorde vår undersökning.

En av metodens starka sidor är att intervjun är ett samspel mellan intervjuaren och respondenten, det ska vara ett samtal mellan två parter om ett tema av ömsesidigt intresse. En väl genomförd kvalitativ intervju kan vara en ovanlig och berikande upplevelse för den intervjuade (Kvale, 1997).

Under intervjuerna var vi båda närvarande, en av oss förde samtalet medan den andra satt med och iakttog. Detta gjordes för att få en helhetsbild av bland annat ansiktsuttryck och kroppsspråk för att lättare kunna tolka svaren på intervjufrågorna, och för att få dem så sanningsenliga som möjligt.

Eleverna intervjuades två och två, för att de skulle känna sig trygga, förhoppningen var också att de skulle våga prata mera när de hade varandra som stöd. En annan tanke med det var att eleverna skulle ha möjlighet att kunna föra ett samtal med varandra och där

igenom kanske komma till nya insikter. Vi valde att intervjua en flicka och en pojke samtidigt. Det gjorde vi för att bryta det traditionella könsmönstret, där flickor ofta sätts mot pojkar i olika grupper. Barrie Thorne (i Connell, 2003) nämner att det förekommer sådana gruppindelningar i skolan. Trots att intervjufrågorna var halvstrukturerade fick respondenterna möjlighet att utveckla sina svar, vi var också väldigt noga med att följa upp frågorna med följdfrågor för att få mer uttömmande svar.

Intervjuerna bandades för att komma med i sin helhet, efter varje intervju fick eleverna lyssna på sin egen bandupptagning. För tillförlitlighetens skull skrevs intervjuerna ned på papper samma dag, för att få med alla intryck ifrån intervjusituationerna. Detta för att få analysen och bearbetningen så sanningsenlig som möjligt.

Det är viktigt att en undersökningsstudie visar god etik, med detta menar vi att inte enbart skydda individer utan även tänka på att vara sanningsenlig och inte fuska eller ljuga om resultatet. Det är också viktigt att tänka på att de grupper som undersökningen handlar om inte känner sig utpekade eller påhoppade.

I och med detta har vi tänkt på etiken genom att inte nämna några namn på platser och personer, vid citat har vi använt oss av orden flicka eller pojke.

Enligt Larsson (1994) så ska individer, platser och institutioner skyddas så att de inte kan identifieras. Han menar också att förtroendet med vardagen bildar grunden till sanningsenligheten. Tolkningen ska ha en förankring i verkligheten, det kan finnas fler tolkningar av samma sak men det går inte att acceptera vilka tolkningar som helst.

Bearbetning och analys

Samtliga intervjuer sammanställdes och skrevs ner på papper i sin helhet för att få det mer överskådligt. Under bearbetningen av intervjuerna har vi valt att ta bort upprepningar, pauser och utfyllnadsord som till exempel ”öhh”, ”hmm” och så vidare för läsbarhetens skull. Vi har försökt att hålla kvar talspråkskaraktären så mycket som möjligt. Vi vill poängtera att redigeringen av intervjuerna inte har förändrat innebörden av det som sagts. Under bearbetningen av materialet diskuterade vi kring resultatet av vår empiriska undersökning.

Vid analysen av materialet använde vi oss av meningskoncentrering, där vi bearbetade frågorna en och en och sammanställde alla respondenters svar på respektive fråga. Meningskoncentrering innebär att man vid en analys pressar ihop meningarna till

kortare uttalanden. Enbart det väsentliga i meningarna används och formuleras om till färre ord (Kvale, 1997).

Resultat

I den här delen tolkar och analyserar vi vår undersökning. Med utgångspunkt ifrån intervjufrågorna har vi sammanställt ett resultat om vad som påverkar flickors och pojkars val av litteratur. Vi belyser betydelsen av litteraturen i skolan såväl som i hemmet. Faktorer som social miljö, utbud och intresse tas upp.

Läsvanor i hemmet och på fritiden

Vid frågan om eleverna läser i hemmet svarar flera av eleverna att de inte läser så mycket på fritiden. Vid vår undersökning kom vi fram till att det ändå är så att de läser mer än vad de själva anser. Vid vår analys ser vi att av de tolv respondenterna är det endast två som svarar ja på frågan ”läser du hemma”. Endast dessa två elever anser sig som läsare. De övriga respondenterna som tycker att de inte läser hemma svarade ändå att de läser ibland. Då läser de ofta för ett mindre syskon eller så läser de en tidning när de inte har något annat att göra.

Särskilt en pojke som inte ser sig som en läsare av vare sig böcker eller tidningar och svarar nej på frågan, berättade sedan i intervjun att han faktiskt läser instruktionsböcker till TV-spel.

Jag spelar x-box och då finns det en massa man ska läsa och sånt och då måste man förstå saker och vart man går in på olika saker... man får med det i fodralet så man vet vad man ska göra...(pojke).

Vad det gäller läsning i hemmet ser vi inte någon nämnvärd skillnad på flickors och pojkars läsvanor. De läser ungefär lika mycket och lika ofta oberoende av kön.

Trots att eleverna uppger att deras intresse för läsning inte är så stort på fritiden så visar det sig i undersökningen att när de väl läser så väljer flertalet av eleverna att läsa böcker framför tidningar, eller både och. I vår undersökningsgrupp visar det sig att flickorna när de väl läser så läser de hellre böcker än tidningar, till skillnad från pojkarna som

hellre läser en tidning framför en bok. Vår tolkning är att detta kan bero på att tidningar innehåller mer bilder med fräcka actionhjältar och är mer lättillgängliga och lättlästa. Böcker måste läsas från pärm till pärm och många gånger räcker inte koncentrationen till för en hel bok. Meningarna kan vara mer invecklade i böcker än vad de är i serierna, där språket är mer igenkännligt för eleverna (Norberg, 2003b).

... jag har läst boken Kaspar mordbrännaren och Atomragnar, men den fattar jag inte för mordbrännaren har inte kommit än...(pojke).

Vid vår undersökning framkom det att flickorna och pojkarna för det mesta läser traditionellt könsbundna böcker, med vissa undantag som till exempel att en flicka läser en spökbok som flera av pojkarna hade läst. Som traditionella könsbundna böcker menar vi till exempel Kitty, där huvudrollsinnehavaren är en flicka eller Kaspar, som handlar om en kille som spelar fotboll.

Vid vår undersökning framkom det att utbudet av böcker hemma är gott i de flesta fallen, men de stod olästa. Skälet till detta är att de inte hinner läsa, de väljer hellre att leka, spela tv-spel eller ägna sig åt fritidssysselsättningar som till exempel fotboll, hockey, showdans, bugg, simning eller ridning. Det framgår av vår undersökning att det inte finns någon tid över till att sitta ner i lugn och ro och läsa. I dagens samhälle ser vi att eleverna har många olika aktiviteter och vi tror att de påverkas av varandra. Kompisarna har en viktig roll i elevernas liv, eftersom de är tillsammans en stor del av dagen så är det svårt att undgå att de påverkas och fostras av varandra. Eleverna söker bekräftelse hos sina kamrater såväl som hos pedagogerna och föräldrarna.

Utöver sina alla fritidsintressen så har de också skolan att tänka på. Vi ser ingen skillnad mellan hur fritidsaktiviteterna är fördelade mellan flickor och pojkar utan båda grupperna har ungefär lika mycket fritidsaktiviteter. Aktiviteterna är typiskt könsbundna med vissa undantag. Flickorna är intresserade av hästar, showdans, bugg, och simning. Pojkarna är intresserade av fotboll, hockey, showdans, bugg och simning. Här ser vi ett undantag för det typiskt könsbundna hos två av pojkarna, varav den ena dansar showdans och den andra dansar både showdans och bugg. Vi ser här ett exempel på att skolan och musikskolan har fullföljt ett av sina uppdrag genom att ge eleverna utrymme att prova sina intressen oberoende av sin könstillhörighet (Lpo-94).

Vid specifika fritidsintressen som till exempel hästar visar det sig att det bokutbud som finns i hemmet följer intresset. Av de tillfrågade flickorna som har ett hästintresse visade det sig att de har hästböcker hemma. En av dem får dessa genom en bokklubb, hon är den enda som är med i en bokklubb.

Vid frågan om eleverna brukar få böcker i present eller om de önskar sig böcker ser vi en markant skillnad mellan flickorna och pojkarna. Det är endast en av pojkarna som får böcker ibland, resterande pojkar varken önskar sig eller får några böcker.

Vad det gäller flickorna så är det endast två stycken som inte önskar sig några böcker, fast en av dem brukar få böcker ibland. Undersökningen visar att flertalet av flickorna önskar sig eller får böcker i present.

Det framkom i undersökningen att högläsning i hemmet inte är någon självklarhet. Det är endast två elever vars föräldrar har för vana att läsa högt för dem. En elev svarar ”när jag vill...”, resten får högläsning sällan eller aldrig. Vår tolkning av resultatet visar att eleverna är intresserade av att få högläsning av en vuxen. De får inte högläsning så ofta, istället får eleverna ta över föräldrarnas roll och läsa för sina yngre syskon. Körling (2003a) menar att föräldrar inte bör sluta att läsa för barnen även om barnen kan läsa själva.

Vid frågan om deras föräldrars läsvanor visar det sig att det i de flesta fallen är mammorna som läser böcker. Endast någon pappa läser böcker, annars läser papporna mest tidningar. I något fall läser ingen av föräldrarna vare sig böcker eller tidningar.

Mamma läser men inte pappa han läser bara en tjock whiskybok... han bara visar vad han har köpt och så ibland...(flicka).

Här ser vi ett samband mellan pojkarna och papporna, som hellre väljer tidningar framför böcker. Flickorna och mammorna väljer hellre böcker framför tidningar. I vår undersökning framgår det att respektive kön följer varandra i sitt val av litteratur.

Vi ser även att föräldrarna till eleverna i vår undersökning i allmänhet inte läser särskilt mycket vilket vi tror kan påverka att inte heller eleverna läser så mycket på fritiden.

Läsvanor i skolan

Vid frågan om eleverna tycker om att läsa i skolan så är de flesta positiva till detta, det är endast en som svarar ”sådär” på frågan. Flera av eleverna har kommit till en insikt om att det är roligt att läsa just för att de lär sig mycket.

Att man lär sig mycket, det är roligt och man får mycket på minnet...(pojke).

Man förstår mer om sånt och saker...(pojke).

Ja, jag vet inte det är bara roligt... Det är bara roligt...(flicka).

Ett par elever uttrycker att när de får välja mellan två olika uppgifter i skolan så väljer de att läsa.

... fast hemma läser jag mest på kvällarna när jag inte kan sova, annars i skolan så när vi får välja mellan två grejer och att läsa då väljer jag att läsa (pojke).

Vi ser en skillnad på läsvanorna i skolan och i hemmet. I skolan påverkas de på ett annat sätt, här finns böckerna lättillgängliga med ett stort utbud. Eleverna får ofta möjligheter att läsa och de får mycket tips och idéer av varandra. Ingen av klasserna har speciell utsatt tid för läsning utan detta sker när eleverna är färdiga med sitt eget arbete, väljer själva att läsa eller läser när pedagogen avsätter tid för detta. Här skapas en läslust på ett annat sätt än i hemmet där läsandet är mer beroende av föräldrarnas läsvanor, utbud av böcker och tid. Norberg (2003a) menar att läslusten ökar vid den fria läsningen där eleverna läser individuellt valda böcker.

I (Intervjuaren): Läser du hemma?

F (Flicka): Jag läser inte så mycket hemma.

I: Hur kommer det sig att du inte läser hemma?

F: Vet inte, jag leker istället.

I: Har du böcker hemma?

F: Jag har jättemånga. Jag läser bara min lillebrors böcker för de är mycket lättare.

I: Är det därför du vill läsa lätta böcker för att de är lättare?

F: Ja, men i skolan vill jag ha svårare böcker.

I: Jasså, hur kommer det sig.

F: De svårare verkar mycket bättre. (flicka)

När eleverna väljer böcker anger några att deras val styrs av roliga och spännande böcker. Några väljer böcker efter bokens utseende, om det finns bilder i boken eller storleken på texten. I vissa fall styr elevernas fritidsintresse valet av bok, det är endast här vi kan se en skillnad mellan flickor och pojkars val av böcker. Intresset styr valet av böcker mer hos pojkarna än flickorna, pojkarna läser fotbollsböcker men flickorna läser mer generellt. Detta anser vi kan påverkas av att det inte finns hästböcker i skolans utbud.

Endast en elev i vår undersökningsgrupp påverkas av pedagogens bokrekommendation och väljer just den boken, detta för att det låter spännande när pedagogen läser om boken på baksidan. Här ser vi ett bra exempel på hur en pedagog har lyckats hjälpa en elev att hitta rätt bok. Vi vill belysa hur viktigt det är att pedagogen har förkunskaper om både eleven och litteraturen, detta viktiga ämne tar även Jan Nilsson (1991) upp i sin bok.

En annan elev följer en speciell författares böcker, den första boken han läste av författaren tyckte han mycket om. Vår tolkning är att denna elev tror att alla böcker av denna författare är lika bra, så därför fortsätter han att läsa böcker av samma författare.

Nyss läste jag Lasse-Majas detektivbyrå och då tyckte jag att författaren var bra och då fortsatte jag att läsa samma böcker i samma serie...(pojke).

Här är det viktigt att pedagogen är lyhörd för vad eleverna läser så att han/hon kan införskaffa och ge ett bra utbud av litteratur så att det finns möjlighet för eleverna att läsa de böcker de är intresserade av.

Samtalet eleverna emellan gör att de tipsar varandra om olika böcker. Detta gör att en elev väljer att läsa just en speciell bok för den verkar så bra, det visar sig att den inte är så bra som hon tror men då har hon i alla fall provat. Här ser vi tydligt att eleverna påverkar varandra.

Jag vet inte, jag hade aldrig läst den innan. Den verkade så bra men den är inte så bra (flicka).

Eleverna befinner sig i början av bokslukaråldern, några av dem har börjat välja genre men de läser fortfarande det mesta och provar sig fram. I vår undersökning framkom det att vissa flickor och pojkar håller sig till de allmänna genusföreställningarna. Det vill säga att flickorna håller sig till böcker där huvudpersonen är en flicka och handlingen utspelar sig i mer vardagliga miljöer tillsammans med till exempel hästar. Pojkarna vill ha mer händelser eller action i sina böcker och miljöerna är ofta påhittade och fantasifulla. Vi ser en koppling till tidigare forskning om genus i litteraturen. Marika Andrae (2001) skriver just om hur flickor och pojkar fostras enligt de allmänna genusföreställningarna.

Biblioteksvanor

Undersökningen visar att eleverna går till biblioteket tillsammans med sina föräldrar, de är ännu för unga för att gå ensamma med en kompis. Biblioteksbesöken är inte så vanligt förekommande för några av eleverna medan andra går oftare. Det visar sig också att eleverna själva väljer vilka böcker de ska låna, föräldrarna har alltså ingen påverkan i detta läge.

Det gör jag, de kan inte bestämma vad jag ska läsa (flicka).

Enligt Grosin (2001) är ett stort utbud av böcker viktigt, detta kan främjas genom att använda sig av biblioteket. Där kan eleverna välja de böcker de vill läsa.

Vi ser i vår undersökning att föräldrarna tar med sina barn till biblioteket och låter dem välja själva. Men de följer inte Grosins åsikt om att föräldrarna även bör läsa dessa böcker högt för sina barn.

Resultatet av vår undersökning kan leda till att pedagoger i sin kommande yrkesutövning lättare kan väcka elevernas läslust. Vi ser resultatet som ett stöd eller komplement för kommande bokinköp eller boklån, där även biblioteket har en stor roll. Kan vi väcka elevernas intresse på skoltid kanske detta smittar av sig på deras fritid, då vi anser att det är allvarligt när elevernas läsintresse på fritiden har sjunkit.

Diskussion

Vårt syfte med undersökningen är att ta reda på vilka faktorer som påverkar flickors och pojkars val av skönlitteratur. Vi vill också få en bild av om social miljö påverkar valet och om intresset har någon betydelse i elevernas litteraturläsning. Vi undrar om utbudet av böcker påverkar flickors och pojkars val. Vidare vill vi få en bild av om det finns några skillnader eller likheter mellan flickors och pojkars val av litteratur.

Vi ser ett samband mellan vår egen undersökning och tidigare forskning, där det visar sig att svenska barn och ungdomars lästid på fritiden har minskat kraftigt under senare år (OECD & Statistics Canada, 2000 och Gustafsson & Rosén, 2004). I vår egen undersökning ser vi att eleverna inte läser så mycket böcker på fritiden.

Vi ser att flickorna och pojkarna i vår undersökning för det mesta läser de traditionella flick- och pojkböckerna, som kan vara till exempel Kitty och Tvillingarna eller Biggles och Vi Fem-böckerna. Norberg (2003b) skriver om hur tydligt flickor och pojkar delar in sig i de gällande könsnormerna. Där väljer flickorna spänning, underhållning och kunskap, de läser böcker om kvinnliga huvudpersoner men kan även läsa om manliga huvudpersoner. Pojkarna däremot vill hellre ha manliga huvudpersoner och böcker skrivna av manliga författare, dessa ska handla om äventyr, krig, action, science fiction och så vidare. Även Andrae (2001) menar att flickor och pojkar fostras efter de allmänna genusföreställningarna, där pojkar ska vara ”riktiga karlar” och flickor ska visa omsorg och ta hand om andra. I vår undersökning har vi sett en liten förändring i de gamla förlegade könsnormerna. En av flickorna i vår intervjugrupp väljer att läsa en typisk pojkbok om en manlig huvudperson. Dessutom är det två pojkar som har dans som intresse och fritidsaktivitet.

Vi vill belysa hur viktigt det är för pedagogen att vara medveten och försöka bryta det traditionella könsmönstret. Kajsa Svaleryd (2003) tar upp det här problemet, hon menar att vi kan arbeta medvetet genom att reflektera över vardagliga händelser och se samspelet mellan individer. Med vardagliga händelser menar Nordenstam (2003) att till exempel ge båda könen lika stort talutrymme i klassrummet, ett annat exempel kan vara att ge lika mycket bekräftelse och visa lika mycket intresse åt både flickor och pojkar.

Barrie Thorne (i Connell, 2003) såg i sin undersökning att lärarna omedvetet lyfte fram den traditionella genussynen genom att till exempel sätta flickor mot pojkar i olika övningar. Detta är ett vanligt förehavande som pedagogerna bör tänka på att motverka och istället försöka blanda flickor och pojkar i grupper.

I vår undersökning kom det fram i intervjuerna att flickorna och pojkarna har ett gott utbud av böcker hemma, men de står olästa. Här ser vi en likhet mellan könen, flickor och pojkar. Det goda utbudet av böcker hemma ser vi som en dold resurs, som väntar på att bli upptäckt. Eleverna i vår undersökningsgrupp ser inte läsningen som en självklarhet i hemmet, vilket de gör i skolan. Grosin (2001) menar att utbudet av böcker i hemmet är mycket viktigt, då lockas barnen lättare till läsning och det blir ett naturligt inslag i vardagen.

På en av skolorna i vår undersökning har en pedagog ett nära samarbete med biblioteket. Pedagogerna har en boklåda som hon i samråd med stadsbibliotekarien byter ut med jämna mellanrum, för att ge eleverna ett varierande utbud av böcker. Denna pedagog går även på bokmässor för att hålla sig uppdaterad och hon pratar även om de nya böckerna för eleverna. Det här ser vi som metoder för att stimulera eleverna till ett ökat läsintresse. Donald Fry (1985) menar att en pedagog som hjälper en elev att välja böcker visar ett intresse för eleven som människa.

Någonting som är intressant är att en del av eleverna vid vår undersökning inte ser sig själva som läsare. Dessa elever svarar att de inte läser böcker men det framkommer att de läser annan text som till exempel instruktionsböcker till TV-spel och textremsor till TV-programmen. Är det så att endast skönlitteratur utvecklar elevernas läsförmåga eller kan alla sorters texter vara utvecklande?

Vi ser att läsning av böcker har en låg status bland de elever vi har intervjuat. Norberg (2003b) menar att samhället idag gör barnen så stressade att de inte har tid att läsa böcker, de ägnar sig hellre åt mer lättsmälta aktiviteter som till exempel TV-spel, TV-tittande och serietidningar. En annan orsak kan vara att många elever har svårt att ta sig igenom en text med långa meningsbyggnader och har svårt att förstå vad som står (a.a).

Det är också en av anledningarna till Lena Kårelands (2005) pågående forskningsprojekt om genusperspektiv på barn- och ungdomslitteratur i skolan. Resultatet av vår undersökning visar att föräldrarna till eleverna inte läser så mycket böcker vilket också kan bidra till bokens låga status. Barn gör det som de ser sina föräldrar göra (Fry, 1985).

Vi ser en tydlig skillnad mellan flickorna och pojkarna vad det gäller att önska sig eller att få böcker i present. Här är det en majoritet av flickorna som önskar sig böcker. Vi har kommit fram till att det kan bero på den traditionella könssynen. Där vi anser att mammorna ofta väljer presenter till flickor, medan papporna ofta ger mer förslag till presenter åt pojkar än flickor. Gäller det de typiska maskulina sakerna som till exempel tekniska artiklar så vill gärna papporna vara med och handla.

Pedagogerna i våra undersökta skolor utför ett medvetet arbete med att väcka läslusten hos eleverna. Eleverna läser oftare och hellre i skolan än i hemmet, vi ser en tendens till att de väljer svårare böcker i skolan än i hemmet. Ett exempel på de är en flicka i vår undersökningsgrupp som påpekar att hon väljer att läsa svårare böcker i skolan för att de verkar bättre.

En intressant sak som framkom i undersökningen är att flera av eleverna har kommit till insikt om varför det är bra att läsa. Eleverna nämner saker som *"det är roligt och man får mycket på minnet"*, *"man förstår mer om sånt och saker"* och *"det är bara roligt"*. Vi menar att det här är intressant och roligt att se, eleverna har förstått vitsen med att läsa. Den insikten kom vi fram till genom en diskussion av en följdfråga. Tyvärr framkom inte den diskussionen vid alla intervjuer, därav fick vi ingen insyn i om alla elever har kommit till den insikten.

I undersökningen framkom att eleverna har en inrutad vardag med fritids, läxor och fritidsaktiviteter. Vi tolkar det som att eleverna och deras föräldrar har en stressig tillvaro och detta kan vara en stor anledning till att de inte läser på fritiden. Kan det vara så att föräldrarna inte hinner läsa böcker i sin stressiga tillvaro? Kan detta bidra till att de inte lyckas vara förebilder för sina barn när det gäller läsning av skönlitteratur?

Norberg (2003b) menar att det är viktigt för eleverna att de får se sina föräldrar läsa och njuta av en god bok vilket ger eleverna goda förebilder. Forskning har visat att goda läsvanor grundas i tidig ålder och föräldrarna har en mycket viktig roll i att främja det. Föräldrarna spelar även en stor roll när det gäller att få eleverna intresserade av skolan, genom att själva vara intresserade och engagerade (Grosin, 2001).

Högläsning i hemmet är inte någon självklarhet hos våra respondenter. Det ser vi som ett problem eftersom forskning har visat att högläsning gynnar elevernas tankeverksamhet, fantasi och förmåga att skapa sig inre bilder (Wingård, 1994). Vi ser ett samband med dagens samhälle som kräver mycket tid, vilket i sin tur påverkar att högläsningen får en allt mindre roll. Allt eftersom eleverna blir duktigare och säkrare läsare får de ta ett större ansvar för sin egen läsning (Körling, 2003a). Det kan påverka föräldrarna att tro att de inte längre behöver läsa för sina barn. Flera av eleverna i vår undersökningsgrupp läser för sina yngre syskon, de har tagit över föräldrarnas roll i högläsningen.

Den sammanlagda tolkningen av respondenternas svar är ändå att det ligger ett intresse i att få högläsning hemma av en vuxen.

Även när det gäller intresse så ägnar sig de flesta elever åt traditionellt könsbundna aktiviteter. Vi ser i vår undersökning att intresset tydligt påverkar elevernas val av litteratur, flickor som är intresserade av hästar läser hästböcker och pojkar som är intresserade av fotboll läser fotbollsböcker. Vi ser även att kamrater har en stor inverkan på eleverna i sina val av fritidsintressen och böcker. Eleverna pratar med varandra och tipsar varandra om olika aktiviteter och böcker de har läst. Givetvis finns det här precis som överallt annars undantag, det finns till exempel en pojke i vår undersökningsgrupp som dansar både showdans och bugg men han läser inte några böcker med ett sådant innehåll.

Avslutningsvis anser vi att vi genom denna undersökning har fått en större kunskap och förståelse för flickors och pojkars bokval. I undersökningen har vi lyft fram olika metoder och belyst olika synsätt på hur man kan främja läslusten och väcka läsintresset. Vi hoppas att det här kan vara till hjälp för oss själva, och andra pedagoger i sin yrkesutövning.

Referenslista

Andrae, Marika (2001). *Rött eller grönt*. Falun: Tryck AIT.

Backman, Jarl (1998). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Connell, Robert W. (2003). *Om genus*. Göteborg: Daidalos.

Doverborg, Elisabeth & Pramling Samuelsson, Ingrid (2000). *Att förstå barns tankar*. Stockholm: Liber.

Fry, Donald (1985). *Children talk about books : seeing themselves as readers*. Milton Keynes: Open Univ. Press.

Fylking, Eva (2003). *Om läs och skrivutveckling*. I Norberg, Inger (Red.) *Läslust & Lättläst – Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Graumann, Brita & Långbergs, Britt (2000). *Böcker för dig som är tjej*. Lund: Författarna och bibliotekstjänst.

Graumann, Brita & Långbergs, Britt (1998). *Böcker som killar gillar*. Lund: Författarna och bibliotekstjänst.

Grosin, Lennart (2001). *Alla föräldrar kan!: Hemmets Läroplan – vad föräldrar kan göra för att deras barn skall klara sig bra i skolan*. Stockholm: Stockholms Universitet, Pedagogiska Institutionen.

Gustafsson, Jan-Eric & Rosén, Monica (2004). *Förändringar i läskompetens: En jämförelse över tid och länder*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

Hallberg, Kristin (1993). *Litteraturläsning: barnboken i undervisningen*. Solna: Ekelunds.

Hedlin, Maria (2004). *Lilla genushäftet: Om genus och skolans jämställdhetsmål*. Kalmar: Högskolan i Kalmar.

Hultman, Tor G. (1990). *Språk och kön i skolan. Kvinnovetenskaplig tidskrift 1-1990*.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kåreland, Lena (2003). Genus, förskolan och bilderboken. *Barnboken, Nr 2*.

Kåreland, Lena (2005). *Genusperspektiv på barn- och ungdomslitteratur i skolan*. Opublicerat material. Umeå universitet.

Körling, Anne-Marie (2003a). *Högläsning är föreläsning*. I Norberg, Inger (Red.) *Läslust & Lättläst – Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Körling, Anne-Marie (2003b). *Läsning från början*. I Norberg, Inger (Red.) *Läslust & Lättläst – Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Larsson, Staffan (1994). *Om kvalitetskriterier i kvalitativa studier*. I Starrin, Bengt, & Svensson, Per-Gunnar (red.) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94. (1998). Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes.

Nilsson, Jan & Nilsson, Ulf (1991). *Fånga läslusten. En samling artiklar av Jan Nilsson och Ulf Nilsson*. Ronneby: Nilsson & Nilsson.

Nilsson, Monica (2003). *Informationsfärdighet i skolan. Skolbiblioteket som pedagogisk resurs*. Lund: Bibliotekstjänst.

Norberg, Inger (2003a). *Läsning av skönlitteratur*. I Norberg, Inger (Red.) *Läslust & Lättläst – Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Norberg, Inger (2003b). *Pojkars och flickors läsning idag*. I Norberg, Inger (Red.) *Läslust & Lättläst – Att förebygga och reparera lässvårigheter och bevara läslusten*. Lund: Bibliotekstjänst.

Nordenstam, Kerstin (2003). *Genusperspektiv på språk*. Stockholm: Högskoleverket.

OECD (2000). *Literacy in the information age: Final report of the International Adult Literacy Survey*. Paris: Organisation for Economic Cooperation and Development. Statistics Canada, 2000-Eaaca.

Skolverket (2000). *Grundskolan: Kursplaner och betygskriterier*. Stockholm: Utbildningsdepartementet/Fritzes.

Skolöverstyrelsen, (1980). *Läroplan för grundskolan, Lgr 80. Allmän del: mål och riktlinjer, timplaner, kursplaner*. Stockholm: Liber Läromedel/Utbildningsförlaget.

Svaleryd, Kajsa (2003). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber.

Thurén, Britt-Marie (2003). *Genusforskning-Frågor, villkor och utmaningar*. Uppsala: Vetenskapsrådet.

Tiller, Tom (1999). *Det didaktiska mötet*. Lund: Studentlitteratur.

Wingård, Barbro & Wingård, Bo (1994). *Lässtimulans i skolans vardag*. Falköping: Ekelunds Förlag.

Wåhlin, Kristian & Asplund, Carlsson, Maj (1994). *Barnens tre bibliotek: Läsning av fiktionsböcker i slukaråldern*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.

Bilaga

Intervjufrågor

Läsvanor i hemmet

Läser du hemma?

Vad läser du hemma?

Vad är bra i dom böckerna?

Har du böcker hemma?

Vad är det för böcker?

Vad är du intresserad av?

Håller du på med det på fritiden?

Brukar du få böcker i present?

Brukar du önska dig böcker?

Läser mamma eller pappa böcker högt för dig?

Läser mamma och pappa något?

Skolan

Tycker du om att läsa?

Berätta mer...

Vad väljer du för bok om du ska läsa i klassrummet?

Vad är bra i just den boken?

Berätta varför du väljer just en sådan bok?

Biblioteket

Om du går till biblioteket med din mamma eller pappa vad lånar du då?

Bestämmer du eller mamma eller pappa?

Följ upp (Hur kommer det sig?)

Högskolan i Trollhättan / Uddevalla
Institutionen för individ och samhälle
Box 1236
462 28 Vänersborg
Tel 0521 - 26 40 00 Fax 0521 – 26 40 99
www.htu.se